

LBRIS

We know
books

DIDINA SAVA

Ilaria

EDITURA
CREATOR
BRAȘOV 2026

Cuprins

Tăcerea durerii sau spovedania întârziată · 7
Ultimul dans · 14
Ziduri nevăzute · 20
O viață fără vis · 24
Prețul unei alegeri · 28
Inimi în furtună · 32
Mâna doctoriței · 39
Sub greutatea tăcerii · 42
Priviri ascunse și vise frânte · 45
Duminica uitării · 50
Pe drumuri separate · 52
Povara unei iubiri nerostite · 56

Drumul neîmplinirii	· 61
Sărbătoarea care doare	· 67
Bărbatul nevrut	· 75
Ploaia ce nu ajunge pe pământ	· 81
Pe firul luminii stinse	· 86
Iertarea, o firdă spre viitor	· 89
Dincolo de împlinire	· 91
Urmele unui drum nescris	· 98
Aproape de nicăieri	· 105
Povara tăcerii	· 110
Crucea de la răscruce	· 112
Cărările umbrelor	· 115
Lacrimi în prag de răsărit	· 122
Legământul tăcerii, legământul cununiei	· 128
Ecoul pașilor pe uliță	· 132
Nașterea unui bărbat din cenușa suferinței	· 138
Drumul cârjelor și povara ochilor străini	· 140

**Pe ulița satului, printre
priviri și tăceri · 142**

Vești dintr-un trecut uitat · 145

Cătușele trecutului · 154

**Răscumpărare
pentru un suflet nevindecat · 158**

Călătoria spre izbăvire · 161

Drumul unei amintiri · 170

Cuvântul autoarei · 177

Text de Liviu Apetroaie · 179

Tăcerea durerii sau spovedania întârziată

Există povești care nu cer să fie scrise, ci mărturisite. Nu din dorința de a impresiona, ci dintr-o nevoie acută de a fi eliberate, de a lăsa urme. *Ilaria* este una dintre aceste povești. O confesiune tristă, rostită târziu pe patul de spital, purtând încă freamătul unei vieți trăite la limita durerii și decepției. Dincolo de personaje, întâmplări și nume, locuri și decoruri, *Ilaria* devine simbolul femeii umilite, reduse la tăcere într-o lume aspră, construită pentru a o înfrânge.

Acțiunea narațiunii se consumă în România anilor '70, într-un sat în care tradiția și „gura lumii” înlocuiesc legea, iar onoarea este măsurată în rușine și supunere. O societate în care o femeie nu are voie să viseze pentru că rolul ei social a fost deja prestabilit: soție, mamă, slujitoare. Îndrăzneala de a iubi pe cineva

nepotrivit sau de a visa la studii, la un destin propriu, este pedepsită fără ezitare. Ilaria refuză avansurile lui Gheorghe – un holtei grosolan, dur, lipsit de scrupule – și acest refuz devine începutul sfârșitului. Răpită într-o seară, dusă cu forța în casa lui și silită să-i devină nevastă, viața ei se frânge într-un act de barbarie validat de tăcerea comunității.

De aici începe calvarul. Cu o minuțiozitate tulburătoare, narațiunea surprinde degradarea unei ființe umane într-un spațiu domestic devenit închisoare. Gheorghe, soțul, nu iubește, ci posedă; nu trăiește alături de Ilaria, ci o supune. Umilințele se succed, agresiunile capătă o cruzime animalică, iar orice încercare de evadare este înăbușită de teama de „gura lumii” sau de propriul sentiment de neputință. Societatea nu o protejează, ci o condamnă în tăcere. În acest peisaj sumbru, singurii stropi de lumină sunt copiii: Petrică, Măriuca și Mitică. Prin ei, Ilaria găsește o formă de echilibru, un scop care o ține în viață.

După ani întregi de umilințe, de băătăi suportate cu dinții strânși și cu sufletul făcut zdrențe, Ilaria simte cum trupul îi cedează încetul cu încetul, iar sufletul îi moare. Într-o seară în care tăcerea din casă se spărsese din nou în urlete și lovituri, Gheorghe, orbit de furie, o izbește cu o forță ucigătoare, din gheara căreia e salvată de fiul cel mai mare, Petrică. La ieșirea din spital nu se

mai întoarce în casa în care ani de zile a fost victima unui călău, ci se retrage în casa părintească, spațiu al copilăriei pierdute.

Dar destinul nu iartă. Răul, odată născut, se propagă. Moștenirea nu e doar biologică, ci și morală. Violența, suferința, tăcerea – toate devin parte dintr-un cerc vicios care pare imposibil de spart. *Ilaria* este, așadar, mai mult decât o dramă individuală. Este radiografia unui sistem social bolnav, în care femeia e redusă la o funcție, iar omul e deformat de prejudecată, frică și rutină. Este un text cu valențe naturaliste, dur, lipsit de podoabe stilistice, dar tocmai prin această simplitate crudă își relevă sensul.

Ilaria se înscrie într-un registru stilistic profund ancorat în tradiția prozei rurale românești, dar cu o particularitate distinctivă: forța reconstituirii unei voci feminine stinse, recuperate din tăcere, de aici opțiunea pentru nararea la persoana a treia. Aceasta nu se limitează la evocarea unei drame personale, ci devine eco-ul unei întregi lumi frânte. Povestea urmează un fir cronologic firesc, cu desfășurări epice line, în care evenimentele se succed natural, fără artificii formale. Dar tocmai această simplitate dă forță narațiunii: totul pare a izvorî dintr-un fluviu narativ care înghite locuri, oameni, relații, visuri spulberate. Timpul este circular: ceea ce s-a întâmplat se repetă, moștenirea

durerii trece din mamă în fiu, din fiu în nepot. Finalul nu aduce o eliberare deplină, ci o reluare tragică a începutului într-un gest de fatalism rural, similar celui din nuvelistica lui Rebreanu.

Personajele sunt construite cu o mare economie de mijloace, dar cu un realism pregnant: fiecare gest, replică sau trăsătură fizică trădează un întreg univers interior. Gheorghe nu este doar agresorul, ci și produsul unui sistem social care cultivă dominația masculină. Petrică este salvatorul care, în final, perpetuează violența, pentru că nu a cunoscut alt limbaj. Iar Ilaria, axul moral și emoțional al narațiunii, este portretizată nu ca o victimă pasivă, ci și ca o ființă cu putere de rezistență tăcută.

La nivel narativ textul mizează pe o dublă instanță feminină: o voce martor (naratoarea) și o voce confesivă (Ilaria însăși), care se întrepătrund subtil de-a lungul textului. Această dublă perspectivă oferă o tensiune interioară narativă, dar și un dialog constant între trecut și prezent, între experiența trăită și reflecția asupra ei. Prima voce – clară, lucidă, cu un aer meditativ – funcționează ca un liant, introducând, contextualizând și susținând povestea în planul memoriei afective. A doua – frântă, intensificată de emoții reprimite, împovărată de ani de suferință – este cea care dă greutate dramatică întregului fir

epic. Această construcție polifonică aduce un plus de profunzime și de ritm: nervul narațiunii nu vine din înlănțuirea evenimentelor, ci din ciocnirea acestor două voci, din felul în care tăcerea este spartă de cuvânt, iar cuvântul devine vindecare, dar și mărturie. Vocea Ilariei – anemică, dar neînfrântă – rămâne în mintea cititorului ca o rană care refuză să se închidă. O voce care nu mai cere milă, ci înțelege. Care nu mai strigă, ci povestește. Iar în această poveste stă toată demnitatea ei.

Această confesiune nu e doar despre trecut. E despre răni care încă dor, despre modele care încă se repetă, despre tăceri care încăucid.

Diana VRABIE

În urmă cu peste un deceniu, stăteam palidă, sfâșiată de crampe abdominale, într-o rezervă de chirurgie. Așteptam operația de eliminare a bilei, programată a doua zi.

Obrajii mei purtau o umbră de galben bolnăvicios, mărturie a suferinței pe care nu o mai puteam ascunde. Un calcul rebel își croise drum perfid prin mine, blocând temporar canalul coledoc¹. Durerea devenise aproape insuportabilă, o urgență medicală.

Pe patul alăturat, o femeie înaltă, cu trăsături delicate și o frumusețe ce părea neatinsă de încercările vieții, stătea liniștită, cu o expresie blândă, ca de zână. Trecuse și ea printr-o operație de ocluzie intestinală cu câteva zile înainte. Era bine acum.

1. Coledoc, s.n. – canal muscular, lung de aproape 8 cm, prin care se varsă bila în duoden.

Când m-a auzit gemând înfundat, când și când, de durere, s-a ridicat încet și s-a apropiat. Mi-a atins fruntea cu mâna ei caldă, iar gestul acela simplu mi-a adus o fărâma de alinare.

— Te doare tare, nu-i așa? întrebă cu o voce joasă, aproape șoptită.

Am clătinat din cap fără să pot articula vreun cuvânt, picioarele zvâcnindu-mi.

— Știi ce-i durerea... a continuat ea, privindu-mă cu o tristețe adâncă în ochi. Câte am tras la viața mea... mai mult decât aş putea povesti... Suferința m-a lovit val după val, dar acum, după atâția ani, nu o mai văd ca o pedeapsă. M-a învățat să fiu mai puternică și, mai ales, că nu trebuie să o port singură; când o împarți cu cineva, o simți mai ușoară, continuă să vorbească vecina mea de rezervă.

Ridică la marginea patului, privirea ei căuta parcă să o întâlnească pe a mea, dar eu îmi țineam ochii întredeschiși, lăsându-i vocea să curgă în mine ca un balsam...

Ultimul dans

Fanfara se oprise de câteva minute ca să-și mai tragă sufletul lăutarii. Cântau de peste trei ceasuri, iar tineretul adunat la ultimul bal dinaintea postului de iarnă nu se săturase încă de joc, ținături, hore și-nvârtite, în vreme ce logodnicii și pretendenții furau fetelor sărutări și îmbrățișări.

Ilaria era o mlădiță de fată, 'nălțuță și veselă, care tocmai se desprinsese din brațele lui Costel, fost coleg de clasă. Îl plăcea foarte mult și jucase cu el o-nvârtită de zicea că-i iese sufletul, dacă nu se opreau lăutarii. Fata își iubea numele de botez, mai ales de când medicul de la dispensar îi explicase că Ilaria înseamnă bucurie. În calendar, patroana numelui ei e prăznuită la nouăsprezece martie. Numai la școală o strigau așa, după catalog, și doctorița cea tânără; în rest, lumea o știa de Lina, Lina lui Chișcă.

Fetișoara se trăsesse mai la o margine, îmbujorată, respirând greu, cu ochii ei albaștri sclipind de încântare, ștergându-și fruntea umedă cu dosul palmei. O căută cu ochii pe Maria, colega ei de școală cu un an mai mică și prietena ei. Numai ce împlinise șaptesprezece ani și voia să meargă la școala de moașe dimpreună cu Maria, care de-abia la anul termina zece clase. Ilariei îi fusese dragă învățătura și tot cu coroniță venise acasă an de an.

Ultima născută a Ilenei lui Vasile Chișcă, din Gura Bâdiliței, fata era mândria familiei pentru frumusețea, deșteptăciunea și hărnicia ei.

Mama n-ar fi dat-o la școala de moașe, era departe, tocmai la Brașov; i-ar fi plăcut să rămână în sat, în casa părintească, și să se mărite cu un băiat gospodar cu oleacă de cheag¹, poate și cu un serviciu undeva. Linuca, cum o alintau acasă părinții și surorile, urma să aibă grijă de gospodărie și să continue meseria de croitoreasă a mamei, deprinsă de la dânsa încă din copilărie.

După ce venea de la școală, Lina își făcea lecțiile. Apoi lua din vrafu de rochii, fuste și capoate cusute de mama ei la mașina Singer și începea să facă tivul, butonierele și găicile, să le căpăstrească marginile ca să nu se deșire, să pună bride la fuste. Apoi lua cu

1. Cheag, s.n. – aici cu sens regional (Moldova) de *stare materială bună, avuție, rost*.

cleștele cărbuni din sobă și îi punea în fierul de călcat. Pe o masă așezată în ușa deschisă a tindei, până să se pogoare înserarea, Ilaria netezea hainele. Aburite și călcate, le ducea în camera cea de curat și le întindea pe stiva de zestre până veneau stăpânele să și le ia.

Ochii fetei erau buni și mâinile vrednice, încât Ileana n-ar fi avut atâta spor la cusut fără ajutorul ei. De la o vreme o învățase să croiască și să înțeleagă modificările necesare atunci când gospodinele veneau la probe. Îi era tare greu Ilenei să-și lase fata așa departe în lume, pe cine știe ce coclauri. Doar avea acasă ce mânca și cu ce se îmbrăca. Unde să se ducă singură în lume la așa fragedă vârstă?

Cu un oftat adânc, maică-sa își amintea mereu de ziua când fica ei intrase în bucătărie, cu ochii scânteind de entuziasm, fluturând o broșură primită de la doctoriță.

— Mamă, tată, doctorița spune că pot să mă duc la școala de moașe din Brașov! Am o șansă să învăț o meserie de care e mare lipsă. Mă primesc chiar dacă n-am decât zece clase.

Tatăl lăsase lingura în farfurie și o privise lung:

— Cine te ține acolo, fată dragă? Că noi abia ne ținem aicea, toți trei împreună.

O tăcere grea se lăsase în odaie. Tatăl oftase adânc, iar mama, după ce își șterse lacrimile cu șorțul, continuă să frământa mecanic aluatul de pâine.